

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ ЯК МОЖЛИВІСТЬ НАДАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЧНИХ ЗНАНЬ В ТЕХНІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

¹Вінницький національний технічний університет

В статті розглядається можливість надання культурологічної освіти при викладанні дисципліни “Історія української культури”. Увага акцентується на необхідності поєднання теоретичних проблем культури з особливостями національної культури.

Ключові слова: культура, освіта, історія, українська культура, мистецтво.

Keywords: culture, education, history, the ukrainian culture, art.

Актуальним та дискусійним є питання щодо ролі гуманітарних наук у сучасному світі комунікаційних технологій, а також, якою має бути освіта. Значна частина дослідників вважає, що освіта має на меті розвиток культури в усьому розмаїтті її загальнолюдського і національного багатства. Освіта змикається з культурою в тій її якості, в якій вона постає як національна культура.

З покоління в покоління народна культура передається на рівні природних здібностей людини – її пам'яті, живої мови, органічної пластики. А національна культура засвоюється кожною людиною через посередництво спеціальної підготовки, що зветься освітою. Те, що дається у вигляді писемного тексту, може бути сприйняте за наявності як мінімум грамотності, вміння читати і писати. В ситуації національної культури, що ґрунтується так само на писемній традиції, освіченість і культурність є майже синонімами. Просвіщати – означає за допомогою освіти виробляти у людей культурну самосвідомість, яка завжди втілена в національній формі [1].

Досвід осягнення цінностей культури завжди індивідуальний, вимагає внутрішнього занурення в простір культурних предметів і явищ. Запорукою формування уявлень майбутніх фахівців про себе як про суб'єктів культурно-історичного процесу, творців культурних цінностей є метою культурологічної освіти, яка стає не тільки результатом збагачення особистості різноплановою інформацією про загальносвітовий культурний процес, а й створює умови для культурної самореалізації та саморозвитку студента, формування його власної культурної самосвідомості. Це є важливим для особистої здатності адаптуватись до суперечних умов сучасного буття, для становлення цілісності особистості.

Сучасний фахівець має бути готовим здійснювати професійну діяльність у полікультурному світі, навіть якщо виховувався в певному культурному середовищі. Тому дослідники наполягають на необхідності виховання розуміння полікультурності та толерантності у фахівців в період вирішення особистісних і професійних проблем. Спроби виділити українську культуру в окремий курс, знявши світовий контекст її вивчення порушують єдність загальнолюдського, національного та індивідуального в освітньому процесі. Національна культура, за допомогою якої людина пізнає цінності свого етносу, формує свою національну самосвідомість, культурну самоідентифікацію, є

домінантною в культурологічній освіті майбутнього фахівця. Проте лише діалог світових культур дає можливість розуміння особливостей національної культури, а українська культура набуває повноти і неповторності лише в співіснуванні з різними традиціями світового культуротворення[2].

У кожної людини своє бачення світу. Більшість думає стереотипами та кліше. Динаміка соціокультурних змін набуває таких масштабів, що люди просто не встигають адаптуватися до цих змін, які ведуть до посилення напруження між людиною та її середовищем. Культурологія надає під певним кутом зору теоретичну інтерпретацію та пояснює загальні причини виникнення будь-якого порядку в світі людини (політичного, економічного, соціального, етичного, релігійного, естетичного тощо), а також загальні закони, яким цей порядок підкорений. Свідоме ставлення до світу передбачає такий рівень культурного розвитку людини, що певною мірою виводить її за межі існуючих стереотипів, норм, цінностей і дає змогу творити нові, більш вдосконалені або більш узгоджені з потребами часу. Тому розгляд проблем локальної культури має будуватися в контексті загальносвітових цивілізаційних процесів. Допоміжним принципом, на думку багатьох дослідників, виступає порівняльний аналіз соціокультурних проблем України з аналогічними проблемами в інших країнах світу [3].

В ситуації фундаментальної невизначеності критеріїв гуманітарної освіти вищі навчальні заклади, особливо технічні, значно скоротили гуманітарну складову, в межах якої надавалась й культурологічна освіта. Так, у Вінницькому національному технічному університеті в процесі реорганізації навчального процесу «Культурологія» залишилась як навчальна вибіркова дисципліна в одному інституті менеджменту, а в інших - лише «Історія української культури». Таким чином, можливістю надання культурологічної освіти більшості студентів ВНТУ залишається дисципліна «Історія української культури».

«Історія української культури» - це дисципліна, яка покликана репрезентувати культурну спадщину українського народу, його духовні і матеріальні надбання. Але не менш важливими й необхідними для сучасної молоді людини є і загальнокультурні знання, які забезпечують орієнтацію в культурному просторі, сприяють формуванню широкого світогляду, а також вмінню аналітично мислити в глобалізованому світі. Тому важливим є розгляд теми: «Теоретичні аспекти культури», в рамках якої можна зацентувати увагу на походження поняття «культури», основні теорії культури, культурні форми та інші теоретичні питання [4].

Стрімкий розвиток обчислювальної техніки та впровадження в різні сфери людської діяльності новітніх інформаційних технологій викликає глибокі та суперечливі зміни в системі культури. Тому, одним із компонентів діяльності викладача-культуролога полягає в необхідності пояснювати та вчити розрізняти життєву реальність та віртуальну. В цьому полягає своєрідна корекція діяльності, а можливо й психіки. Основною сферою використання оздоровчих віртуальних реальностей стає мистецтво.

Враховуючи специфіку надання гуманітарної освіти ВНТУ за допомогою відкриття у 1990 році культурно-художнього центру була надана можливість використання елементів мистецької освіти для виявлення творчих здібностей студентів при вивченні теми «Художня культура XIX-XX ст.».

Культурно-художній центр "Подільське мистецтво" в університеті був створений в 1990 році при кафедрі історії та теорії культури. Центр складається з музеїв: "Подільський модернізм", "Сучасне подільське мистецтво", "Українська народна ікона та декоративно-ужиткове мистецтво", зали скульптури та музею українського художника з Поділля Ф.З.Коновалюка, а також експозиційної зали.

В залах подільського мистецтва в межах практичних занять студенти знайомляться з особливостями подільського живопису, залучаються до екскурсійної роботи, до підготовки художніх виставок, до організації творчих зустрічей з митцями Поділля, вчать розуміти мову мистецтва, мають можливість збагатити власний духовний простір культурним змістом, експонують свої роботи в межах виставки студентської творчості. Серед творів подільських майстрів – пейзажі, портрети, натюрморти, графіка, ікона на склі, шкіряні роботи, батик, різьба по дереву, гобелени, вишивка, витинанки, флористика, авангардні роботи подільських художників, мікрмініатюри.

В залі скульптури студенти отримують уявлення про скульптуру, як просторово-образотворче мистецтво, що опановує і збагачує світ через створення пластичних образів, демонструючи пластику та можливості різних матеріалів (мармур, граніт, різні каміння, дерево, глина, шамот, бронза та ін).

Вивчаючи тему "Матеріальна та духовна спадщина українців" розглядаються особливості мистецької спадщини Подільського регіону, використовується зал "Українська народна ікона та декоративно-ужиткове мистецтво", де представлена українська та подільська народні ікони, а також експонати декоративно-ужиткового мистецтва: жіночі та чоловічі сорочки, рушники, писанки, бубнівська кераміка (миски, глечики) [5].

При вивченні мистецтва ХХ ст. студентам пропонується розглянути феномен "Подільського живопису" на прикладі мистецької спадщини видатного українського художника з Поділля Ф.З.Коновалюка, використовуючи експозиції музею Ф. Коновалюка. Щорічно в культурологічному центрі Вінницького національного технічного університету проводиться творчий фестиваль "Вдячність Коновалюкові", на якому студенти знайомляться з життям та творчістю видатного українського художника Федора Коновалюка, з феноменом його української душі, обмінюються враженнями, творчими роботами та своїми поезіями, присвяченими художнику [6].

Завершуючи розгляд дисципліни «Історія української культури» за принципом хронологічної послідовності варто розглянути й проблеми сучасних трансформацій культури та освіти. Внаслідок інтеграційних процесів загострюються культурно-ідентифікаційні процеси: етнічні, конфесійні, гендерні, локально-групові, що призводить до конфліктів як міжособистісного, так і між групового характеру. Студент має усвідомити, що для вільної орієнтації в інформаційних потоках людина повинна володіти певним рівнем інформаційної культури, а комп'ютерна грамотність це ще не висока освіченість. Бо інформація – це лише факти, які не замінюють думку.

Таким чином, культурологічна освіта є механізмом опанування цілісності світу й цілісності людини в ньому. Культура виживає завдяки гнучкості своїх основних ідей – добра, справедливості, свободи, рівності, які є результатом не лише інтелектуальної діяльності людини, а й результатом духовної. Тому головним завданням системи освіти є формування вміння мислити, оперувати не лише символами, а й ідеями.

Література

1. Багацький В.В. Культурологія: історія і теорія світової культури ХХ століття: Навчальний посібник / В.В. Багацький, Кормич Л.І. – К.: Кондор, 2007. – С. 264-265.
2. Шевнюк О.Л. Культурологія: Навчальний посібник / О.Л.Шевнюк – К.: Знання-Прес, 2005. – С. 10-15.
3. Івашина О. О. Загальна теорія культури / Івашина О.О. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – 215с.; Культурологія: Навчальний посібник / Погорілий О. І., Собуцький М. А. – 2-ге вид. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2005. – С.12-20 ; Павленко Ю.В. Історія світової цивілізації: Соціокультурний розвиток людства: Навчальний посібник / Павленко Ю.В. – К.: Либідь, 1996. -360 с.
4. Зінько О.В., Зінько Ю.А. Нариси історії української культури. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів/ Зінько О.В., Зінько Ю.А. – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2014. – 248 с.
5. Інститут гуманітарно-педагогічних проблем та виховання. Довідниково-методичний посібник / [Буяльська Т.Б., Зінько О.В, Мишанська Л.Р. та ін.] – Вінниця: друкарня «Діло», 2006. – С. 45-62.
6. Зінько О.В., Зінько Ю.А. Нариси історії української культури. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Зінько О.В., Зінько Ю.А. – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2014. – С.198-223.